

УДК 342.5

П.А. РУДИК

Петро Андрійович Рудик, доктор історичних наук, професор, професор Національного університету харчових технологій

ПРО СТАНДАРТИ ДОБОРУ КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ СУДДІ В ОСНОВНИХ МІЖНАРОДНИХ І ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДОКУМЕНТАХ

Україна чітко визначилася з європейським вибором свого розвитку. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом зобов'язує її реформувати і сферу юстиції, зокрема, зміцнити судову владу, підвищити її ефективність, гарантувати її незалежність і неупередженість та боротьбу з корупцією на основі принципу поваги до прав людини та основоположних свобод (ст. 14)¹.

Щоб адаптуватися в європейській правовій простір, Україною в цьому напрямі здійснюються певні кроки. Внесені зміни до Конституції України щодо правосуддя та низки законів, що їх конкретизують, впроваджується судова реформа. Перший її етап завершено. Сформовано новий Верховний Суд України на основі конкурсного добору суддів. Розпочато другий етап судової реформи². Ліквідовуються і створюються нові місцеві та апеляційні суди, формуються вищі спеціалізовані суди, що мають захищати права людини. Тому важливо вивчати і осмислювати правові стандарти міжнародних та європейських нормативно-правових актів і впроваджувати їх в практичну діяльність в Україні.

Друком уже вийшла значна кількість публікацій з даної проблематики, підготовлених провідними вченими Національної академії правових наук України, Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Інституту законодавства Верховної Ради України, окремих вчених закладів вищої освіти і практиків. Проте у зв'язку з реформуванням правосуддя в Україні вивчення та сучасне осмислення міжнародних і європейських стандартів та їх практичне застосування в Україні лише сприятиме поліпшенню цього процесу.

Основу дослідження даної проблеми становлять положення міжнародних і європейських документів з питань судової влади в цілому і добору суддів та його процедури зокрема. Міжнародні правові документи готуються і схвалюються для того, щоб їхні положення враховувалися країнами світу, а європейські – країнами Європи в їхній практичній діяльності. Роль таких документів надзвичайно важлива, оскільки вони тлумачать та роз'яснюють типові міжнародні та європейські стандарти.

Такими базовими правовими документами є документи, прийняті ООН та інституціями Ради Європи і ЄС щодо судової влади і її суддівського корпусу. Так, враховувалися і враховуються положення Загальної декларації прав людини (10.12.1948), Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (04.11.1950), Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (16.12.1966), де зазначається, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд справи компетентними, незалежними і безсторонніми судами, створеними на підставі закону. А в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в контексті права на справедливий суд, зокрема, зафіксовано положення, що кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення (ст. 6)³. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та Міжнародний пакт про громадянські і політичні права ратифіковані в Україні і є частиною національного українського законодавства (ст. 9 Конституції)⁴. Тому їх приписи підлягають обов'язковому застосуванню.

Принципи, проголошені в Загальній декларації прав людини (ст. 10), Міжнародному пакті про громадянські й політичні права (ст. 14) та інших документах ООН знайшли подальший розвиток в «Основних принципах незалежності судових органів», схвалених резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року. Ними наголошується, що незалежність судових органів гаран-

тується державою і закріплюється в конституції або законах країни, підкреслюється необхідність їх реалізації на національному, регіональному та міжрегіональному рівнях з урахуванням політичних, економічних, соціальних та культурних умов і традицій кожної країни. Органи державної влади України намагаються їх врахувати. Зокрема, частина положень про незалежність судових органів фіксувалася в різних редакціях Конституції України 1996 р., законах України про судоустрій і статус суддів та інших з урахуванням умов і традицій нашої країни.

У документі серед основних принципів виділяється і такий, як важливість мати суддями відповідну кваліфікацію та необхідність їх правового добору. Так, підкреслюється, що «особи, відібрані для судових посад, повинні мати високі моральні якості і здібності, а також відповідну підбору і кваліфікацію в галузі права», а будь-який метод добору суддів має гарантувати від призначення їх за неправомірними мотивами. Під час добору суддів недопустима дискримінація щодо даної особи за ознаками раси, кольору шкіри, статі, релігії, політичних та інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану та ін.⁵

Цінним є те, що Генеральна Асамблея ООН не лише схвалила Основні принципи, а й прийняла Рекомендації щодо ефективного їх впровадження. Вона поставила вимогу, що «всі держави мають прийняти та впровадити Основні принципи незалежності судових органів у відповідності з правилами до конституційного процесу країни та внутрішньої практики». Вона встановила, що принципи мають застосовуватися до всіх суддів, що жоден суддя не може бути призначений, обраний чи іншим чином залучений до виконання своїх обов'язків, приступати до роботи в суді на умовах або з метою, що несумісні з Основними принципами незалежності судових органів (Рекомендації 1, 2, 3)⁶.

Стандарти щодо судді були визначені також у Загальній (Універсальній) хартії судді, ухваленій Центральною Радою Міжнародної Асоціації Суддів в Тайпеї (Тайвань) 17 листопада 1999 року. Серед таких основних принципів, як незалежність судді, підпорядкування його лише закону, неупередженість, стриманість, ефективність тощо, виділявся і такий принцип, як обрання судді на посаду. Таке обрання має відповідати об'єктивним та прозорим критеріям і базуватися суто на його професійній кваліфікації. Якщо обрання на посаду не відбувається іншим шляхом згідно зі встановленою та глибоко вкоріненою традицією, то таке обрання має здійснювати незалежний орган, що включає достатню кількість представників судової влади (ст. 9)⁷.

Подальший свій розвиток Основні принципи знайшли в Резолюції ООН «Бангалорські принципи поведінки суддів», схваленій Економічною та Соціальною Радою ООН 27 липня 2006 року. Вони є документом, в якому для судової влади, суддів і суспільства в цілому розкривається суть таких принципів поведінки суддів, як незалежність, об'єктивність, чесність і непідкупність, дотримання етичних норм, рівність, компетентність і старанність тощо. Значимість Бангалорських принципів у тому, що вони ставлять за мету встановлювати стандарти діяльності суддів, служити суддям для використання як інструкції, а судовим органам – як базові принципи регламентації поведінки суддів. Ці принципи покликані сприяти кращому розумінню та підтримці здійснення правосуддя з боку представників виконавчої та законодавчої влади, адвокатів і суспільства в цілому. Бангалорські принципи передбачають відповідальність суддів за свою поведінку перед певними інституціями, заснованими з метою забезпечити дотримання судових стандартів, і які самі є незалежними й неупередженими та покликані посилювати, а не применшувати значимість існуючих правових норм і правил поведінки, що зобов'язують суддів⁸.

Голова Суддівської групи з питань дотримання принципів чесного судочинства Крістофер Г. Вірамантрі зазначив, що Бангалорські принципи є документом, який потенційно має величезну цінність не тільки для судових органів всіх країн, а й для широкої громадськості та всіх, хто прагне до забезпечення надійної основи для бездоганної доброчесності судочинства у всьому світі⁹. Положення Бангалорських принципів та їх коментаря застосовуються і в Україні під час здійснення кваліфікаційного оцінювання суддів на відповідність займаній посаді та проведення конкурсних процедур.

Окрім міжнародних стандартів у сфері судочинства, визнаних прогресивною міжнародною спільнотою, і які містяться в різноманітних за своєю правовою природою документах, європейські стандарти щодо статусу суддів, їх конкурсного добору і призначення на посаду судді викладені в низці нормативно-правових актів органів Ради Європи, які враховують положення міжнародних правових документів і далі їх розвивають. Так, «Європейська хартія про закон «Про статус суддів», схвалена Радою Європи 10 липня 1998 р., поставила своєю метою визначити зміст будь-якого закону про статус суддів, щоб забезпечити компетентність, незалежність та неупередженість судів та суддів, яким довірено захищати права громадян. Цей документ, спрямований, по-перше, на більш ефективне сприяння незалежності суддів, що є необхідною для зміцнення верховенства права і для захисту особистих свобод у демократичних державах, по-друге, на забезпечення найкращих гарантій компетентності, незалежності та неупередженості суддів в офіційному документі, призначеному для всіх європейських держав, по-третє, на врахування її положень різними європейськими державами для конкретного забезпечення найкращого рівня гарантій¹⁰.

Водночас серед інших положень про статус суддів Європейська хартія виділяє приписи про необхідність відбору і призначення суддів на посаду окремим органом, незалежним від виконавчої та законодавчої влади, у складі якого щонайменше має бути половина суддів, обраних їх колегами, і в якому було б гарантовано якнайширше представництво суддівського корпусу (п. 1.3 Хартії). До суддів під час виконання покладених на них обов'язків ставилися високі вимоги. Зокрема, суддя при винесенні рішень у справах, рішень, від яких залежить гарантія захисту прав людини, має виявляти повагу до особи та пильно стежити за під-

триманням високого рівня компетентності, дотримуватися таємниці інформації, яку їм довірено в ході судового розгляду(п. 1.5) тощо.

Положення Хартії вимагали, щоб закон передбачав правила відбору та призначення на посаду суддів незалежним органом або комісією на основі здатності кандидатів вільно і неупереджено оцінювати справи, що передаються на їхній розгляд, забезпечення вимог щодо освітньої кваліфікації та наявності попереднього досвіду у кандидатів, застосування ними закону із повагою до гідності людини (п. 2.1, 2), забезпечення незалежним органом вимог до кандидатів щодо відкритості, широти світогляду, компетентності та неупередженості, що пов'язані з виконанням судових обов'язків (п. 2.3).

Хартія чітко визначила стандарти щодо призначення на посаду судді. Передбачалося, що рішення про призначення обраного кандидата на посаду судді та призначення його до конкретного суду приймається незалежним органом або на підставі його пропозиції, рекомендації або погодження з ним чи висловлення його окремої думки (п. 3.1). Вона вказала на необхідність закріплення в законі такого, на нашу думку, важливого положення в боротьбі з корупцією, як встановлення законом конкретно зазначених обставин, за яких «попередня діяльність кандидата або діяльність, якою займаються його чи її близькі родичі, можуть викликати законні та об'єктивні сумніви щодо незалежності та неупередженості кандидата, що може бути перешкодою для його призначення до певного суду» (п. 3.2). Водночас Хартія пропонувала передбачити в законі положення, яким заборонялося б відмовляти кандидату у посаді судді: кандидату не може бути відмовлено у посаді виключно на підставі статі, етнічного або соціального походження, його філософських чи політичних поглядів або релігійних переконань (п. 2.1). І ще одна дуже важлива рекомендація: закон про статус суддів (додамо від себе, в тому числі його приписи про конкурсний добір суддів) не повинен містити жодного положення та жодної процедури, що може похитнути довіру до компетентності, незалежності й неупередженості судів та кожного судді (п. 1.1).

При опрацюванні положень про судову владу і, зокрема, стандартів про добір і призначення суддів, структурні органи Ради Європи постійно перебувають у творчому пошуку, враховують зміни, що відбуваються у цій сфері. Це простежується, зокрема, на прикладі Комітету Міністрів Ради Європи, який приймає рекомендації, готує до ухвалення тексти конвенцій та угод, здійснює контроль за виконанням рішень Європейського суду з прав людини тощо. Прийняті ним рішення за назвою «рекомендація» стосуються і безпосередньо незалежності судової влади та її суддів.

З другої половини ХХ ст. поняття незалежності судової влади в багатьох країнах Європи пов'язувалося лише з процесуальною незалежністю суддів і судів (судова влада була незалежною лише під час проведення судового розгляду та судових засідань), а управління судовою владою як однією з гілок державної влади вважалося сферою впливу виконавчої влади. Проте з часом приходило усвідомлення, що судова влада може брати на себе повну відповідальність за цілі та завдання, які вона виконує, тільки за активної участі у відомчому управлінні системою органів юстиції. І це знайшло своє відбиття в документах. Саме такий підхід проявився уже в «Рекомендації № (94) 12 Комітету Міністрів Ради Європи (994_323) «Незалежність, дієвість та роль суддів», ухваленій 13 жовтня 1994 року.

Тут вперше пропонується участь суддів в управлінні системою органів юстиції, зокрема, пов'язаних із відбором та кар'єрою суддів, які раніше входили виключно до сфери інтересів виконавчої влади. Зокрема, у Рекомендації № (94) 12 передбачається, що орган, уповноважений приймати рішення щодо обрання та кар'єри суддів, повинен бути незалежним від уряду та адміністративних органів. А для гарантії його незалежності рекомендувалося запровадити такі положення, щоб члени цього органу призначались судовою владою і щоб цей орган самостійно приймав рішення про власні правила процедури. При цьому всі рішення стосовно обрання і кар'єри суддів повинні базуватись на заслугах, з урахуванням їхньої кваліфікації, чеснот, здібностей та результатів їхньої праці (принцип І(2) с)¹¹.

Викладені вище положення з часом стали обережно застосовуватися у деяких країнах Європи. Впроваджувалося суддівське самоуправління. Зменшився вплив на добір суддів з боку виконавчої влади і водночас зріс з боку органів суддівського самоврядування. Враховуючи ці зміни поряд з іншими, Рекомендація № 94 (12) через 16 років була замінена оновленою «Рекомендацією CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки», ухваленій 17 листопада 2010 року. За оцінками експертів ця Рекомендація є одним із найсучасніших керівних міжнародних документів, що сприяють розвитку незалежності судової системи¹². У Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітет Міністрів, враховуючи базові положення зазначених вище міжнародних і європейських документів щодо права людини на справедливий і публічний суд та основну роль судді у забезпеченні захисту прав людини і основоположних свобод; бажаючи сприяти незалежності суддів, підвищенню ефективності їхньої роботи, зміцненню ролі суддів та судової системи загалом, рекомендує урядам держав-учасниць вжити заходів для забезпечення застосування положень, що містяться в Додатку до цієї Рекомендації, у своєму законодавстві, політиці та практиці і надати суддям можливість виконувати свої функції згідно з викладеними положеннями¹³.

Рекомендація підкреслює, що кожна особа, яка здійснює судочинство, зокрема, й особи, на яких покладено вирішення конституційних питань, мають застосовувати її положення (п. 1). Водночас вона стверджує, що рішення, які стосуються добору суддів, мають ґрунтуватися на об'єктивних критеріях, попередньо визначених законом чи компетентними органами влади з урахуванням кваліфікації кандидатів, їх вмінь та потенціалу, необхідних для вирішення справ при застосуванні закону, зберігаючи при цьому повагу до людської гідності (п. 44).

Порівняно з іншими документами Рекомендація розширила діапазон підстав, якими заборонила дискримінацію суддів або кандидатів на посаду судді на підставі статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних або інших поглядів, національного або соціального походження, належності до національної меншини, власності, неспроможності, народження, сексуальної орієнтації або інших ознак. Проте не вважається дискримінацією вимога, щоб суддею або кандидат на посаду судді був громадянин відповідної держави (п. 45).

Щоб позбавитися впливу виконавчої та законодавчої влади на добір суддів, передбачалось, що орган влади, який приймає рішення щодо добору суддів, повинен бути незалежним від них. Для цього не менше половини його членів мають становити судді, обрані самими ж суддями (п. 46). У випадках, коли рішення про добір суддів приймає глава держави, або уряд, або законодавча влада, незалежний та компетентний орган повинен мати повноваження надавати рекомендації чи викладати свою точку зору, які глава держави, уряд або законодавча влада, що здійснюють призначення, мають застосовувати на практиці (п. 47). Членство незалежних органів влади повинно забезпечувати якнайширше представництво, їх діяльність має бути прозорою (п. 48). Згідно з Рекомендацією такі незалежні органи під назвою «Ради суддів» мають створюватися відповідно до конституції або закону. В їхньому складі має бути не менше половини суддів, обраних самими суддями із судів усіх рівнів. Ради суддів повинні приймати обґрунтовані рішення та вдосконалювати попередньо встановлені процедури, не втручаючись у незалежність окремих суддів та зберігаючи незалежність суддів і судової влади (п.п. 26–29).

Зазначимо, що питання про важливість створення спеціального незалежного державного органу розглядалося ще раніше іншими інституціями Ради Європи. Зокрема, у «Висновку № 10 (2007) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо судової ради на службі суспільства» від 21–23 листопада 2007 р. така роль визначалася за Вищою радою правосуддя або іншим еквівалентним незалежним органом, що керується верховенством права. Згідно з Висновком такий орган має гарантувати незалежність судової системи та її суддів, мати змішане представництво із значною більшістю суддів або навіть складатися повністю із суддів, які повинні обиратися іншими суддями. Одним із першочергових його повноважень є прозорість відбору та призначення суддів. Стандарти щодо вдосконалення статусу суддів, їх добору та призначення на основі об'єктивних критеріїв незалежним органом визначаються Консультативною радою європейських суддів і в інших її висновках¹⁴.

Отже, аналізуючи положення міжнародних та європейських документів, доходимо висновку, що їх приписи спрямовані на забезпечення конкурсного добору суддів, його деполітизацію, на дотримання суддями принципів незалежності, об'єктивності, чесності, етичних норм, рівності, компетентності, старанності, доброчесності для утвердження верховенства права. Міжнародні та європейські стандарти в сфері судочинства мають стати для України орієнтиром і пріоритетом у захисті прав людини і основоположних свобод.

¹ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

² Ми маємо наблизити суди і правосуддя до людей – Президент про початок другого етапу судової реформи 29 грудня 2017 року : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua>

³ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 року зі змінами та доповненнями : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

⁴ Конституція України із змінами, внесеними згідно із Законами // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

⁵ Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

⁶ Рекомендації щодо ефективного впровадження Основних принципів незалежності судових органів, схвалені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 44/162 від 15 грудня 1989 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.judges.org.ua/article/d4.htm>

⁷ Загальна (Універсальна) хартія судді, ухвалена Центральною Радою Міжнародної Асоціації Суддів в Тайпеї (Тайвань) 17 листопада 1999 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

⁸ Бангалорські принципи поведінки суддів від 19.05.2006 р., схвалені Резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН від 27.07.2006 р. № 2006/23 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>

⁹ Коментарі щодо Бангалорських принципів поведінки суддів: Управління ООН з наркотиків та злочинності. – 2007 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.vkksu.gov.ua/userfiles/komentari%20bangalorski.pdf>

¹⁰ Європейська хартія про закон «Про статус суддів»: прийнята Радою Європи 10.07.1998 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_236

¹¹ Рекомендація № (94) 12 «Незалежність, дієвість та роль суддів», ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 518 засіданні заступників міністрів 13.10.94 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

¹² *Virgilius Valančius*. Передмова // Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. – К., 2015. – С. 13.

¹³ Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки», ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 17.11.2010 р. на 1098 засіданні заступників : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38

¹⁴ Документи Консультативної ради європейських суддів [Текст] = Documents of the Consultative Council of European Judges / Council of Europe; [упоряд. А.О. Кавакін]. Офіц. вид. 2-ге вид., допов. – К.: Ін Юре, 2017. – 813 с.

Резюме

Рудик П.А. Про стандарти добору кандидатів на посаду судді в основних міжнародних і європейських документах.

Аналізуються положення міжнародних і європейських документів щодо важливості впровадження стандартів добору суддів, його деполітизації, дотримання при цьому верховенства права, утвердження основних принципів поведінки суддів для захисту прав людини і основоположних свобод.

Ключові слова: стандарти, міжнародні документи, європейські документи, конкурс, добір суддів, деполітизація.

Резюме

Рудик П.А. О стандартах добора кандидатов на должность судьи в основных международных и европейских документах.

Анализируются положения международных и европейских документов относительно важности внедрения стандартов добора судей, его деполитизации, соблюдения при этом верховенства права, утверждения основных принципов поведения судей для защиты прав человека и основоположных свобод.

Ключевые слова: стандарты, международные документы, европейские документы, конкурс, добор судей, деполитизация.

Summary

Rudyk P. On the standards for the selection of candidates for the position of judge in major international and European documents.

The author analyzes the provisions of international and European documents concerning the importance of introducing standards for the selection of judges, its depoliticization, adherence to the rule of law, the approval of the basic principles of judicial conduct for the protection of human rights and fundamental freedoms.

Key words: standards, international documents, European documents, competition, selection of judges, depoliticization.

УДК 342.7

Н.П. ГАЄВА

*Надія Петрівна Гаєва, кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України*

ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН ЯК СУБ'ЄКТИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ: ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У ході демократичного розвитку держави все більшого значення набуває громадський контроль. Для кращого пізнання сутності зазначеної проблеми важливо з'ясувати суб'єктів його здійснення, до яких зазвичай відносять об'єднання громадян.

Дослідження об'єднань громадян як суб'єктів громадського контролю неможливе без чіткого усвідомлення сучасних точок зору вчених щодо визначення конкретних видів його суб'єктів. При цьому слід зазначити, що ні у вітчизняному законодавстві, ні в юридичній науці не встановлено загального вичерпного переліку суб'єктів громадського контролю. Як результат – у науковій літературі суб'єкти громадського контролю визначаються по-різному. У зв'язку з цим заслуговують на увагу роботи О.Ф. Андрійко, С.М. Алфьорова, І.А. Артеменка, О.Г. Бондарчука, С.С. Вітвіцького, С.А. Косінова, В.В. Кравчука, А.С. Крупника, І.О. Сквірського та інших авторів, які в своїх наукових дослідженнях визначають суб'єктів громадського контролю в Україні. Відтак, **метою** статті є з'ясування підходів вчених до об'єднань громадян як суб'єктів громадського контролю.

Водночас не можна обминути термінологічної нечіткості дослідників в окресленні об'єднань громадян як суб'єктів громадського контролю. Складність у розумінні цієї проблеми пов'язана із відсутністю єдиного підходу у поглядах науковців щодо співвідношення термінів «об'єднання громадян», «політична партія», «громадська організація», «громадське об'єднання», «професійні спілки» тощо. А тому очевидним стає факт, що визначальною для вирішення цієї термінологічної плутанини є ст. 36 Конституції України, що запроваджує конституційний термін «об'єднання громадян» як позначення загальної категорії, яка включає два види об'єднань – політичні партії та громадські організації¹. Останні, з одного боку, є родовим поняттям для конкретних категорій громадських організацій, у тому числі професійних спілок, а, з іншого, відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання» від 22 березня 2012 р. – організаційно-правовою формою громадського об'єднання (ч. 2 ст. 1)². Проте вчені, досліджуючи суб'єкти здійснення громадського контролю, не приділяють (або не бажають приділяти) увагу вказаному проблемному питанню і продовжують на